Δύο από τις σημαντικότερες παραστάσεις της χρονιάς

Βραδιές θεάτρου στην Αθήνα

ΣΥΝΥΦΑΣΜΕΝΕΣ παιδιόθεν με το θέατρο, οι γιορτές των Χριστουγέννων προσφέρονται για να απολαύσετε μερικές από τις σημαντικότερες παραστάσεις της χρονιάς: Το βαθιά ειρωνικό και ταυτόχρονα σκληρό έργο «Αμφιτρύων» του Χάινριχ φον Κλάιστ στο θέατρο Αμόρε και τις «Σεξουαλικές Νευρώσεις των γονιών μας» στο θέατρο του Νέου Κόσμου.

Θέατρο Αμόρε: «Αμφιτρύωνας» του Κλάιστ

Δεν είναι εύκολο πια να διασκεδάσεις στο θέατρο. Οταν μάλιστα το έργο, γραμμένο στις αρχές του 19ου αιώνα, θέτει οντολογικούς προβληματισμούς και η παράσταση, χωρίς φανφαρονισμούς, εξορύσσει τα κωμικοτραγικά του στοιχεία.

Όμως ο «Αμφιτρύωνας» του Κλάιστ (1807) περιέχει όλη αυτή την ίντριγκα που οδηγεί σε εύφορες εξάρσεις, ενώ η σκηνοθεσία του Νίκου Χατζόπουλου και οι ερμηνείες των ηθοποιών μεταφέρουν στο θεατή μια αίσθηση ευεξίας. Κι ας κρύβεται πίσω από κάθε πνευματώδη φράση η αγωνία του ανθρώπου να ορίζει τον εαυτό του, η αβεβαιότητά του για το τι μπορεί να είναι αληθινό και τι όχι, μια βαθιά αυτοαμφισβήτηση που φτάνει στο σημείο να απειλεί την ψυχική του ισορροπία.

Ο αρχαιοελληνικός μύθος υπήρξε πηγή έμπνευσης για πάνω από σαράντα συγγραφείς - από τον Πλαύτο (250-184 π.Χ.) μέχρι το Μολιέρο (1668), από τον Ντράιντεν (1690) μέχρι το Ζιροντού (1929), από τον Γκέοργκ Κάιζερ (1944) μέχρι και τον Ερικ Οβερμάιερ (1995).

Ο Χάινριχ φον Κλάιστ θέλησε αρχικά να μεταφράσει στα Γερμανικά τον «Αμφιτρύωνα» του Μολιέρου. Ωστόσο, οι φιλοσοφικές προεκτάσεις του μύθου, σε συνδυασμό με τις ευφυείς ιλαροτραγικές του καταστάσεις, τον ώθησαν να ασχοληθεί με μια καινούργια διασκευή, η οποία, παρ' ότι διατηρεί πολλά από τα κωμικά στοιχεία του Γάλλου συγγραφέα (ακόμη και αυτούσιες κάποιες σκηνές του), αποτυπώνει καθαρά το προσωπικό του στίγμα.

Η ιστορία είναι απλή. Κάποια νύχτα που ο Αμφιτρύων λείπει στον πόλεμο, ο Δίας παίρνει τη μορφή του και με συνεργό τον Ερμή, που «μεταμφιέζεται» σε υπηρέτη του, αποπλανεί την Αλκμήνη. Την ίδια εκείνη νύχτα -μια νύχτα «τριπλάσια από την κανονική»- επιστρέφει και ο αληθινός Αμφιτρύων με τον πραγματικό υπηρέτη του, το Σωσία. Από κει και πέρα τα τεκταινόμενα υπερβαίνουν τη λογική, οι αποκαλύψεις αντί να δίνουν λύσεις γεννούν υπαρξιακούς εφιάλτες και η ασάφεια κλιμακώνεται μέχρι το διφορούμενο «αχ» της ηρωίδας, που κλείνει την παράσταση.

Το βαθιά ειρωνικό και ταυτόχρονα σκληρό έργο, που με τους λεκτικούς ακροβατισμούς του προκαλεί αβίαστο γέλιο, απέδωσε έντεχνα η ποιητική μετάφραση του Γιώργου Δεπάστα· ωστόσο, η σκοτεινή του πλευρά δεν αναδείχτηκε όσο θα έπρεπε από τη σκηνοθεσία, στην οποία ο κωμικός πυρήνας υπερτερεί του τραγικού.

Παρ' όλα αυτά η Μαρία Σκουλά βαθαίνει το ρόλο της Αλκμήνης, διαθέτοντας χιούμορ, ευαισθησία, υποκριτική φαντασία και συναισθηματική ωριμότητα. Έξοχος

και ο Κοσμάς Φοντούκης (Σωσίας), με απόλυτη αίσθηση της σατιρικής τεχνικής. Ο Γιάννης Νταλιάνης πείθει ως αλαζών Δίας. Ο Νίκος Καραθάνος έχει απολαυστικές στιγμές, αλλά υπερτονίζει τη φαιδρή πλευρά του Αμφιτρύωνα. Η Άννα Μάσχα δίνει υπόσταση στο μικρό ρόλο της υπηρέτριας. Ο Θανάσης Δήμου (Ερμής), ο Δημήτρης Κουτροβιδέας και ο Δημοσθένης Ελευθεριάδης ακολουθούν με συνέπεια τις επιταγές της σκηνοθεσίας. Ο «άδειος» σκηνικός χώρος (Λίλη Πεζανού), φωτισμένος ατμοσφαιρικά από το Λ. Παυλόπουλο, υπογραμμίζει την πρόθεση της παράστασης να δώσει το προβάδισμα στους ηθοποιούς της.

Θέατρο του Νέου Κόσμου : «Οι σεξουαλικές νευρώσεις των γονιών μας» του Μπέρφους

«Μια τρίχα τη χωρίζει από το δικό μας κόσμο». Αλλά αυτή ακριβώς η απόκλιση της δωρίζει την αθωότητα που όλοι εμείς έχουμε χάσει ανεπιστρεπτί. Η Ντόρα, το κυρίαρχο πρόσωπο στο έργο του Λούκας Μπέρφους «Οι σεξουαλικές νευρώσεις των γονιών μας», δεν είναι απλώς μια νέα γυναίκα με νοητική υστέρηση που χρησιμοποιείται ως πειραματόζωο προκειμένου να ενταχθεί στην κοινωνία των υγιών. Στο πρόσωπό της αντικατοπτρίζονται οι ψυχικές και συναισθηματικές αναπηρίες όσων διατείνονται ότι είναι «φυσιολογικοί». Και, επιπλέον, η δυσλειτουργία της επιτείνεται και οι τραυματικές εμπειρίες της πολλαπλασιάζονται από τον υπερπροστατευτικό, πλην όμως ολέθρια συμβιβασμένο τρόπο σκέψης τους.

Το γεγονός ότι η ηρωίδα, μετά από παρέμβαση των γονιών της, διακόπτει τα ψυχοφάρμακα για να περάσει από την ανυπαρξία στην αληθινή ζωή, αποτελεί την αφορμή για να καταδειχτούν ηθικά, γονιδιακά και συναισθηματικά θέματα. Γιατί, όταν η Ντόρα θα πάψει να είναι σε καταστολή και θα θελήσει να δικαιώσει την ύπαρξή της, τόσο η ανάγκη της να αγαπηθεί όσο η αφύπνιση μιας απροκάλυπτης σεξουαλικότητας ή το αίτημά της να αποκτήσει ένα παιδί θα απορριφθούν βίαια.

Ο Ελβετός συγγραφέας δεν κάνει κάποιο κήρυγμα. Ούτε έχει ως στόχο να παρουσιάσει μια διαταραγμένη προσωπικότητα και τη σκληρότητα που υφίσταται από τον περίγυρό της. Ο τίτλος του έργου, εξάλλου, είναι ενδεικτικός της πρόθεσής του ν' ανιχνεύσει τις αιτίες πίσω από το πρόβλημα. Ωστόσο, το κείμενο γλιστράει σε εντυπώσεις χωρίς να φτάνει στο απαιτούμενο βάθος και οι χαρακτήρες του μένουν σε ένα πρώτο επίπεδο ανάπτυξης. Παρ' όλα αυτά φέρνει το θεατή αντιμέτωπο με απλά, αλλά κρίσιμα ερωτήματα. Τι σημαίνει να είσαι διαφορετικός; Πόσο αποδεχόμαστε τους άλλους; Είμαστε, άραγε, και εμείς με κάποιον τρόπο υπεύθυνοι για ό,τι διαδραματίζεται επί σκηνής;

Επιπλέον, η αφαιρετική, κινηματογραφική του γραφή, στην πολύ καλή μετάφραση της Κοραλίας Σωτηριάδου, διανθίζεται με χιούμορ, τρυφερότητα και συγκίνηση - αρετές τις οποίες ανέδειξε στο έπακρο ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος. Η παράσταση του, σφιχτή, χωρίς περιττά στολίδια, συχνά πικρά απολαυστική και με τη σημαντική συμμετοχή μιας νέας ταλαντούχου ηθοποιού, συναντάει την ευαισθησία μας. Η Κόρα Καρβούνη ερμηνεύει υποδειγματικά την ιδιαίτερη Ντόρα, ρόλο δύσκολο που θα μπορούσε να εκπέσει σε εύκολες μιμήσεις ή μελοδραματισμούς.

Μέσα σε ένα ολόλευκο, αποστειρωμένο χώρο πειραματισμών (Μ. Τρικεριώτη) κινούνται δεξιοτεχνικά (χορογραφία Αγγελική Στελλάτου) και οι υπόλοιποι ήρωες του έργου. Κυρίαρχη η αντιφατική μητέρα της, Γιώτα Φέστα. Ώριμος υποκριτικά ο

Λαέρτης Μαλκότσης, έδωσε με σαφήνεια τις αποχρώσεις ενός διχασμένου εραστή. Απολαυστικός ο γιατρός του Γιώργου Γλάστρα (φτάνει μάλιστα σε κρεσέντο, όταν επιδίδεται στην παραληρηματική σεξουαλική του διαπαιδαγώγηση). Υπερβολική η Μαίρη Σαουσοπούλου (κυρία) και αξιοπρεπής, αλλά άχρωμος ο Ανδρέας Μαυραγάνης (πατέρας). Αξίζει να αναφερθεί το ευφυές animation του Νίκου Μακρή, με προβολή λέξεων που ίπτανται, χορεύουν, συγκεντρώνονται ή αποσυντίθενται. Ένα παιχνίδι λέξεων που εν τέλει δημιουργούν κείμενα-προπομπούς κάθε σκηνής (συγγραφική οδηγία μπρεχτικής καταγωγής), διαθέτοντας μια ειρωνική διάθεση και θυμίζοντας, στην προκειμένη περίπτωση, τον υποτιτλισμό του βωβού κινηματογράφου.

Πρωτότυπο Θεατρικό Αναλόγιο στο «Αλεκτον»

Τελικά, δεν γίνεται να ξεριζωθεί η ποίηση, φυτρώνει παντού σαν αγριόχορτο, δεν μπορείς να την ελέγξεις. Και ανθίζει χωρίς καμία οικονομική υποστήριξη από τους αρμόδιους φορείς -και ειδικότερα το ΥΠΠΟ, που κραυγαλέα αδιαφορεί για την πνευματική τροφή των πολιτών τούτης της χώρας-, αποδεικνύοντας πως στην εποχή μας υπάρχουν ακόμη Δον Κιχώτες.

Έτσι στο «Αλεκτον» φιλοξενήθηκε ένα πρωτότυπο «Θεατρικό αναλόγιο», που τόσο η ιδέα όσο και η οργάνωσή του ανήκουν στη θεατρολόγο Σίσσυ Παπαθανασίου, στο οποίο εννέα συγγραφείς με ισάριθμα έργα μοιράστηκαν πρωτόγνωρες εμπειρίες με τους ηθοποιούς που τους αγάπησαν και το πολυπληθές κοινό που τους τίμησε. Με πρώτη τη Λούλα Αναγνωστάκη, που έκοψε της ανάσες όλων διαβάζοντας τον επίλογο της «Νίκης», και τον κριτικό Κώστα Γεωργουσόπουλο, ο οποίος έκανε διαφανή τον εξαιρετικά σημαντικό της ρόλο στην ανάπτυξη του νεοελληνικού θεάτρου τα τελευταία 40 χρόνια.

Στο μικρό αυτό φεστιβάλ, που έδωσε το προβάδισμα στην πρώτη ύλη του θεάτρου, δηλαδή το λόγο, γνωρίσαμε άπαιχτα κείμενα των Άκη Δήμου, Μαρίας Ευστρατιάδη, Μαρίας Λαϊνά, Μάνου Λαμπράκη, Έλενας Πέγκα, Θ. Εσπίριτου, Ανδρέα Φλουράκη και Αύρας Σιδηροπούλου. Αξίζει να σημειωθεί ότι για την επιτυχημένη σκηνική τους παρουσίαση -κάτι ανάμεσα σε ανάγνωση και σε θεατρική πράξη- συνέβαλλαν γνωστοί ηθοποιοί και σκηνοθέτες (Ρούλα Πατεράκη, Κώστας Καζάκος, Γιώτα Φέστα, Δήμητρα Χατούπη, Κωστής Σφυρικίδης, Ρουμπίνη Βασιλακοπούλου, Πέτρος Λαγούτης, Μενέλαος Χαζαράκης, Δημήτρης Οικονόμου, Γιάννης Ρήγας, Νίκος Σακαλίδης, Μαριτίνα Πάσσαρη κ.ά.). Επιπλέον, όλοι τους εργάστηκαν αφιλοκερδώς.

Τις εκδηλώσεις πλαισίωσε μια τιμητική έκθεση στη Λούλα Αναγνωστάκη και το έργο της.

ΚΡΙΤΙΚΗ: ΕΛΕΝΗ ΠΕΤΑΣΗ

23 Δεκεμβρίου 2005